

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра фінансів і кредиту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана економічного факультету

/Роман ГРЕШКО/

від «02» вересня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ»

вибіркова

Освітньо-професійна програма:	Фінанси, банківська справа та страхування
Спеціальність:	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Галузь знань:	07 «Управління і адміністрування»
Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Факультет:	економічний
Мова навчання:	українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Фінансова грамотність» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Публічні, корпоративні фінанси та фінансове посередництво» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» галузі знань 07 «Управління і адміністрування», затвердженої рішенням Вченої ради Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича від 03.04.2023 року, протокол № 3, та введеної в дію наказом ректора № 118 від 03.04.2023 р.

Розробник: **Грубляк Оксана Михайлівна**, доцент кафедри фінансів і кредиту,
кандидат економічних наук, доцент

Викладач: **Грубляк Оксана Михайлівна**, доцент кафедри фінансів і кредиту,
кандидат економічних наук, доцент

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри фінансів і кредиту
Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року.

Завідувач кафедри **Петро НІКІФОРОВ**

Схвалено методичною радою економічного факультету
Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року.

Голова методичної ради економічного факультету **Роман ГРЕШКО**

1. Мета навчальної дисципліни: ознайомлення здобувачів вищої освіти із сучасними фінансовими продуктами та послугами, формування навичок використання таких продуктів, а також розвиток вмінь власного фінансового планування на майбутнє.

2. Пререквізити. Дисципліна може вивчатися на основі повної загальної середньої освіти.

3. Результати навчання. Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування») вивчення дисципліни «Фінансова грамотність» сприяє формуванню наступних компетентностей і програмних результатів навчання:

Загальні та фахові компетентності:

- розуміння базової економічної та фінансової термінології;
- усвідомлення вартості грошей у часі та впливу інфляції на реальну вартість грошей; розуміння ролі фінансових установ в економіці;
- уміння знаходити інформацію про конкретні види фінансових послуг, що надаються різними фінансовими установами;
- уміння планувати і скласти сімейний бюджет;
- грамотне управління особистими витратами;
- використання фінансових можливостей, які гарантує держава;
- знання способів накопичення капіталу та напрямів його інвестування, особливостей ведення власного бізнесу;
- вправне користування банківськими послугами;
- розуміння механізму функціонування ринку;
- знання основ податкового законодавства;
- розуміння переваг багаторівневої пенсійної системи та необхідності турбуватися про свою майбутню пенсію;
- реалізація можливостей для досягнення фінансової безпеки.

Програмні результати навчання:

- основи функціонування та розвитку сучасних фінансових систем;
- принципи державного регулювання фінансової сфери та їх значення в політичному і соціально-економічному житті;
- нормативні документи, що визначають державну політику в галузі економіки та фінансів;
- роль фінансових установ в економіці.
- знаходити інформацію про конкретні види фінансових послуг, що надаються різними фінансовими установами;
- визначати доцільність користування тими чи іншими фінансовими послугами;
- оцінювати переваги і недоліки різних фінансових продуктів;
- контролювати свої щоденні витрати;
- складати свій бюджет, чому важливо заощаджувати, для чого потрібне страхування;
- реалізовувати теоретичні фінансові знання у практичній діяльності.

4. Опис навчальної дисципліни

4.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
денна	II	III	3	90	2	15	15	-	-	60	-	залік
заочна	II	III	3	90	2	8	4	-	-	82	-	залік

4.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Особисті фінанси											
Тема 1. Фінансова грамотність населення: суть, значення та роль Мета: охарактеризувати поняття та суть фінансової грамотності населення	11	2	2			7	10	1	-			9
Тема 2. Власний бюджет і фінансове планування Мета: охарактеризувати суть та необхідність формування власного бюджету, особливості фінансового планування сімейних доходів та витрат	11	2	2			7	11	1	-			10
Тема 3. Заощадження, депозити, кредити Мета: охарактеризувати поняття та суть функціонування інструментів грошового ринку	11	2	2			7	11	1	-			10
Тема 4. Інвестування Мета: охарактеризувати поняття та суть ризикових фінансових інструментів, механізм вкладень у криптовалюту	12	2	2			8	12	1	1			10
Разом за ЗМ1	45	8	8			29	45	4	2			39

Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Фінанси держави											
Тема 5. Банки та банківська система Мета: охарактеризувати поняття та суть функціонування банківської системи, особливості банківських продуктів	11	2	2			7	12	-	1			10
Тема 6. Податки та податкова культура Мета: охарактеризувати поняття та класифікацію податків та податкової культури	11	2	2			7	11	1	-			10
Тема 7. Система пенсійного забезпечення населення Мета: охарактеризувати поняття та систему пенсійного забезпечення населення	11	2	2			7	12	1	1			10
Тема 8. Власна фінансова безпека Мета: охарактеризувати поняття та необхідність формування власної фінансової безпеки	12	1	1			10	11	1	1			9
Разом за ЗМ 2	45	7	7			31	45	4	2			39
Усього годин	90	15	15			60	90	8	4			78

4.3. Тематика практичних занять

п/п	Назва теми (завдання)	Кількість годин	
		денна ф.н.	заочна ф.н.
1	Тема 1. Фінансова грамотність населення: суть, значення та роль Завдання: поглибити теоретичні знання щодо поняття, значення та роль фінансової грамотності населення	2	-
2	Тема 2. Власний бюджет і фінансове планування	2	-

	Завдання: поглибити теоретичні знання щодо суті механізму формування власного бюджету, здійснення фінансового планування доходів та видатків сімейного бюджету		
3	Тема 3. Заощадження, депозити, кредити Завдання: поглибити теоретичні знання щодо механізму відкриття депозитів, платіжних карток, правил користування банкоматом та грошовими переказами.	2	-
4	Тема 4. Інвестування Завдання: поглибити теоретичні знання щодо суті інвестування, фінансового ринку, особливостей обігу фінансових інструментів	2	1
5	Тема 5. Банки та банківська система Завдання: поглибити теоретичні знання щодо діяльності банківської системи, сутності та особливостей обігу банківських продуктів	2	1
6	Тема 6. Податки та податкова культура Завдання: поглибити теоретичні знання щодо необхідності знань податків та порядку їх розрахунку, формування податкової культури	2	-
7	Тема 7. Система пенсійного забезпечення населення Завдання: поглибити теоретичні знання щодо суті та особливостей функціонування системи пенсійного забезпечення населення	2	1
8	Тема 8. Власна фінансова безпека Завдання: поглибити теоретичні знання щодо суті та видів фінансової безпеки, основних показників фінансової безпеки.	1	1

4.4. Зміст завдань для самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів з дисципліни «Фінансова грамотність» спрямована на узагальнення, засвоєння та закріплення знань по кожній темі. Вона включає такі види робіт: опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури, підготовку до практичних занять, розгляд питань, які виносились на самостійне вивчення, вирішення практичних ситуацій. Оцінювання самостійної роботи здійснюється в межах балів, виділених на тему.

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна ф.н.	заочна ф.н.
1	Тема: Фінансова грамотність населення: суть, значення та роль Завдання: – охарактеризуйте суть фінансової грамотності населення, мету і завдання фінансової грамотності; – з'ясуйте світовий досвід країн в рішенні проблем по підвищенню рівня фінансової грамотності населення; – охарактеризуйте раціональне використання грошових ресурсів на споживання; – охарактеризуйте культуру збереження з метою формування активів.	7	9
2	Тема: Власний бюджет і фінансове планування Завдання: – розкрийте правила управління особистими фінансами; – охарактеризуйте дохідну та видаткову частини сімейного бюджету; – охарактеризуйте сильні та слабкі сторони планування; способи та методи планування сімейного бюджету – дайте характеристику суті та особливостям бюджетних систем в зарубіжних країнах.	7	10
3	Тема: Заощадження, депозити, кредити Завдання:	7	10

	– розгляньте заощадження домогосподарств: сутність, види, мотиви та основні чинники; – охарактеризуйте динаміку заощаджень домогосподарств в Україні; – охарактеризуйте роль заощаджень домогосподарств у розвитку економіки.		
4	Тема: Інвестування Завдання: – охарактеризуйте венчурне інвестування, дайте характеристику ризикам інвестування; – з'ясуйте правила інвестування в акції; – охарактеризуйте криптовалюту як спосіб вкладення грошей.	8	10
5	Тема: Банки та банківська система Завдання: – охарактеризуйте банківські продукти; – з'ясуйте функції банків на фінансовому ринку; – розкрийте зміст розрахункових видів валютних курсів.	7	10
6	Тема: Податки та податкова культура Завдання: – з'ясуйте сутність та види податків; – охарактеризуйте податкову політику в системі державного регулювання економіки; – охарактеризуйте спрощену систему оподаткування суб'єктів малого підприємництва.	7	10
7	Тема: Система пенсійного забезпечення населення Завдання: – охарактеризуйте загальні риси та специфіку системи пенсійного забезпечення світу; – охарактеризуйте методи пенсійного забезпечення; – розкрийте суть, причини та методи недержавного пенсійного забезпечення.	7	10
8	Тема: Власна фінансова безпека Завдання: – охарактеризуйте загрози фінансовій безпеці людини: соціально-економічні наслідки для суспільства; – охарактеризуйте соціальні критерії та індикатори оцінки фінансової безпеки людини; – розкрийте суть стратегії соціально-економічного розвитку і фінансову безпеку людини у контексті зміцнення економічної безпеки держави.	10	9
Усього годин		31	78

5. Методи навчання, форми та методи оцінювання

Методи навчання:

- вербальні методи (лекція, диспут, пояснення, розповідь);
- практичні методи (практичні ситуації);
- наочні методи (демонстрація, ілюстрація);
- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
- самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ.

Форми та методи оцінювання:

- усне опитування;
- письмове опитування;
- тестування;
- презентація результатів виконаних завдань;
- аналітичні звіти;
- розв'язування практичних ситуацій;
- підсумковий контроль – залік.

6. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Дедлайни та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (мінус 1 бал за кожен день порушення дедлайну). Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конференції, студентській олімпіаді тощо).

Академічна доброчесність. Здобувачі повинні самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. В разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, обов'язковим є посилання на джерела інформації. Списування під час контрольних заходів має наслідком отримання незадовільної оцінки за відповідний вид роботи.

Відвідування занять. Відвідування занять - обов'язкова умова виконання навчального плану дисципліни. За відсутності здобувача на практичному занятті він втрачає можливість отримати бали як результат його оцінювання по конкретній темі. Форми навчання визначені затвердженим графіком освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Критерії оцінювання:

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладання матеріалу; використання різноманітних (у тому числі іноземною мовою) джерел інформації; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової та вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладання матеріалу, використання різноманітних джерел, законодавчих актів, прикладів і фактичного матеріалу тощо; правильність проведення розрахунків; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Вищими балами оцінюється самостійний обґрунтований погляд здобувача щодо конкретної практичної ситуації або проблеми.

Кількість балів, яку здобувач вищої освіти може отримати під час навчальних занять за кожен модуль (опитування, тестування, розв'язання задач, виконання завдань для самостійної роботи) – 8 балів. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за кожен модуль. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 30; 2 модуль – 30, разом – 60 балів.

Загальна (максимальна) кількість балів, яку студент може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (екзамену).

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів (залік)	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
8	8	8	8	8	8	8	4	40	100

Максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів здобувач набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (заліку).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	оцінка (бали)	пояснення за розширеною шкалою
Зараховано	A (90 – 100)	відмінно
	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незараховано	FX (35-49)	незадовільно (з можливістю повторного складання)
	F (1-34)	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

З навчальної дисципліни «Фінансова грамотність» проводиться семестровий залік. Здобувач отримує завдання, що містить теоретичні питання з дисципліни та тестові завдання.

У 40 балів, що можливо отримати на заліку, входить: 3 теоретичні питання (по 10 балів), 5 тестів «правильно-неправильно» - по 2 бали (сумарно 10 балів).

10 балів ставиться за повне розкриття теоретичного питання. У випадку неповної відповіді зберігається відсоткове відношення розкриття відповіді та бального оцінювання.

10 балів здобувач отримає за правильні відповіді на тести (по 2 бали за кожне правильно вирішене тестове завдання) .

Також залік може бути проведений у письмовій або усній формі.

Оцінкою «А» оцінюється повна та аргументована відповідь на теоретичні питання, правильна відповідь на тестові завдання. Відповіді повинні розкривати суть матеріалу, що свідчить про вміння аналізувати матеріал та робити змістовні висновки. Відповідь повинна бути чіткою, логічною і послідовною.

Відповідь оцінюється на «В» за умови такого розкриття теоретичних питань та тестових завдань, які містять неточності, що не суттєво впливають на зміст завдання.

Відповідь оцінюється на «С» за умови повного та правильного розкриття питань, але у відповіді недостатньо правильно сформульовано твердження. У той же час тестові завдання вирішені на належному рівні.

Якщо підхід викладення матеріалу правильний, але виявляється недостатнє його розуміння, допускаються окремі неточності, виставляється оцінка «D».

Відповідь оцінюється на «Е» у випадку правильного підходу до викладення теоретичного матеріалу та відповідей на тестові завдання.

В усіх інших випадках відповідь оцінюється на «FX».

7. Рекомендована література

7.1. Основна

1. Бонд Р. Фінансова грамотність та обізнаність в Україні: факти та висновки / Р. Бонд, О. Куценко, Н. Лозинська // Проект USAID «Розвиток фінансового сектору» (FINREP). К., 2010. Грудень. 42 с.
2. Глущенко А. С. Фінанси. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 190 с.
3. Грубляк О.М., Марич М.Г., Бак Н.А., Марусяк Н.Л., Марич А.В. Фінансова грамотність: навч. пос. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т, 2024. 296 с.
4. Захаркіна Л. С., Катериніна К. П. Підвищення рівня фінансової грамотності населення України. *Економічний форум*. 2014. № 4. С. 200–207.
5. Карлін М.І. Бюджетна система України: навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 428с.
6. Карлін М.І. Державні фінанси України: навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 348с.
7. Кириленко О.П. Фінанси: навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2014. 140с.
8. Корнівська В.О. Формування фінансової культури українського населення в контексті мінімізації ринкової асиметрії. *Економіка і прогнозування*. 2011. № 4. С. 117–126.
9. Кудряшов В.П. Курс фінансів. Київ : Знання, 2008. 431с.
10. Кузнецова Т. В. Основи економічної психології. К. : МАУП, 2006. 140 с.

11. Кучерова Г. Ю. Шляхи розвитку фінансової культури населення. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2013. № 2. С. 125–131.
12. Крупська Л. П., Тимченко І. Є., Чорна Т. І. Економіка. Х. : Ранок, 2011. 192 с.
13. Ложкін Г. В. Економічна психологія. К. : ВД «Професіонал», 2007. 400 с.
14. Орел В. В. Формування економічної свідомості і ставлення до грошей у процесі соціалізації особистості. *Пробл. інж.-пед. освіти*. 2007. № 16. С. 376–382.
15. Смолінська О. Діти і гроші. 2014. № 9. С. 21–31. Фінансова грамотність : навч. посібник / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. К. : Фенікс, 2012. 312 с.
16. Соценко Т. М. Чого хочуть клієнти? *Економіка в школах України*. 2008. № 4. С. 9–16.
17. Фінансова грамотність : навч. посібник для вчителя / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. К., 2013. 312 с.
18. Шкребець М. С. Особливості формування і розвитку грошової культури в Україні. *Збірка наукових праць Харківських соціологічних читань*. 2008.
19. Шкребець М. С. Вплив грошової культури на рівень консолідації українського суспільства. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2010. № 889.

7.2. Додаткова

20. Економіка : навч. посіб. / за ред. З. Г. Ватаманюка, С. М. Панчишина. К. : Либідь, 1999. 384 с.
21. Економіка. Програми курсів за вибором та факультативів. К., 2010. 64 с.

8. Інформаційні ресурси

1. Радзішевська Д. В. Підвищення фінансової грамотності населення України як один із пріоритетів державної політики на сучасному етапі. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Radzishevaska.pdf>.
2. Захист прав споживачів фінансових послуг: поінформовані та захищені споживачі – запорука підвищення довіри до фінансового сектору/ URL: http://www.finrep.kiev.ua/download/legal_publication_jan2013_ua.pdf. 7.
3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: <https://www.pfu.gov.ua>.